

ร่างฯ คณะอนุกรรมการร่างฯ เสนอ กรธ. วันอังคาร ที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๐
(แก้ไขล่าสุดวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๐)

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

เหตุผล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้การดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ และการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ร่าง
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ.

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ
ศาลรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัด
สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ (การลงโทษจำคุกฐานละเมิด
อำนาจศาล) และมาตรา ๓๔ (การแสดงความคิดเห็นต่อคำพิพากษา) ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตาม
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญสามารถ
ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งการตราพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญนี้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยแล้ว

.....

.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจาก
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติเครื่องแบบตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒

(๒) พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

“ตุลาการ” หมายความว่า ประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

“ตุลาการประจำคดี” หมายความว่า ตุลาการซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าของสำนวนเป็นรายคดี

“คดี” หมายความว่า กระบวนพิจารณา นับตั้งแต่ที่ได้ยื่นคำร้องหรือหนังสือต่อศาล เพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัย แล้วแต่กรณี

“คำร้อง” หมายความว่า คำร้องที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย

“คู่กรณี” หมายความว่า ผู้ร้องหรือผู้ถูกร้อง และให้รวมถึงผู้มีสิทธิกระทำการแทนด้วย

“ผู้ร้อง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเสนอโดยคำร้องหรือโดยหนังสือ

“ผู้ถูกร้อง” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้องหรือผู้ซึ่งต้องปฏิบัติตามหนังสือ (ต้องถูกกล่าวหาเสมอไปหรือไม่ ดูตลอดแล้วค่อยกลับมาดูใหม่)

“ผู้เกี่ยวข้อง” หมายความว่า หน่วยงาน คณะบุคคล หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดี

“กระบวนพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เกี่ยวกับคดีซึ่งกระทำโดยคู่กรณี หรือโดยศาล หรือตามคำสั่งศาล ไม่ว่าจะการนั้นจะเป็นโดยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งกระทำต่อศาล หรือต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือศาลกระทำต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย รวมถึงการส่งคำร้องและเอกสารอื่น ๆ การพิจารณาคดี และการลงมติ ตลอดจนการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

“การพิจารณาคดี” หมายความว่า การไต่สวนหรือการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

“การนั่งพิจารณา” หมายความว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หน่วยงานอิสระของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๕ ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มิได้กำหนดไว้เป็นประการอื่น การใดที่กำหนดให้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลใดเป็นการเฉพาะ ถ้าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลนั้น ณ ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ที่ยังปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ให้ถือว่าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว และในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ประกาศหรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ให้ถือว่าการประกาศหรือเผยแพร่

ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือระบบหรือวิธีการอื่นใดที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ โดยสะดวก เป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว

ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ศาลหรือเลขาธิการมีอำนาจกำหนดหรือมีคำสั่งเรื่องใด ถ้ามิได้กำหนดวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ให้ศาลหรือเลขาธิการกำหนดโดยทำเป็นประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่ง แล้วแต่กรณี และถ้าประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งนั้น ใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและให้ดำเนินการประกาศตามวรรคหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ถ้าประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งใดมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานไว้ ศาลหรือเลขาธิการต้องกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนด้วยเว้นแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี

มาตรา ๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนด ระเบียบ และประกาศ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

การออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศ ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

นอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ กระบวนพิจารณาในศาลให้เป็นไปตามข้อกำหนดตามวรรคหนึ่ง

หมวด ๑

ศาล

มาตรา ๗ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติ ดังต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย
- (๒) พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ
- (๓) พิจารณาวินิจฉัยคดีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องว่าหน่วยงานของรัฐดำเนินการไม่ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ
- (๔) พิจารณาวินิจฉัยคดีที่อัยการสูงสุดหรือบุคคลใดร้องขอให้เลิกการกระทำล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (๕) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา
- (๖) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้

(๗) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเสนอ การแปรญัตติ หรือกระทำด้วยประการใด ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้งบประมาณ รายจ่าย

(๘) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างข้อบังคับ การประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

(๙) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดลงของความเป็นรัฐมนตรี

(๑๐) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

(๑๑) พิจารณาวินิจฉัยคดีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๑๒) พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

(๑๓) พิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องอื่นที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาล

๑. อายุความ ๖ เดือน

๒. ใช้สิทธิโดยสุจริต

๓. ศาลมีดุลพินิจที่จะรับหรือไม่รับไว้พิจารณา

หมวด ๒

องค์ประกอบของศาล

มาตรา ๘ ศาลประกอบด้วยตุลาการจำนวนเก้าคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง จากบุคคล ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวนสามคน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าตุลาการศาลปกครอง สูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวนสองคน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่งหรือ เคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวนหนึ่งคน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งได้รับการสรรหาจาก ผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลา ไม่น้อยกว่าห้าปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวนหนึ่งคน

(๕) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่ง ไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า หรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุดมาแล้ว ไม่น้อยกว่าห้าปี จำนวนสองคน

ในกรณีไม่อาจเลือกผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาตาม (๑) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจะเลือกบุคคลจากผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีก็ได้

การนับระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้นับถึงวันที่ได้รับการคัดเลือกหรือวันสมัครเข้ารับการสรรหา แล้วแต่กรณี ในกรณีจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ คณะกรรมการสรรหาจะประกาศลดระยะเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองลงก็ได้ แต่จะลดลงเหลือน้อยกว่าสองปีมิได้

มาตรา ๙ นอกจากคุณสมบัติตามมาตรา ๘ แล้ว ตุลาการต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีแต่ไม่ถึงหกสิบแปดปีในวันที่ได้รับการคัดเลือกหรือวันสมัครเข้ารับการสรรหา

- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
(๔) มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์
(๕) มีสุขภาพที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๑๐ ตุลาการต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นหรือเคยเป็นตุลาการหรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระใด
(๒) ติดยาเสพติดให้โทษ
(๓) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
(๔) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนใด ๆ
(๕) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
(๖) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่
(๗) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
(๘) อยู่ในระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
(๙) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
(๑๐) เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๑๑) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๑๒) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็น

เจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน

(๑๓) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง

(๑๔) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๑๕) เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลวินิจฉัยว่ามีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

(๑๖) เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ หรือกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

(๑๗) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๑๘) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในระยะสิบปีก่อนเข้ารับการคัดเลือกหรือสรรหา

(๑๙) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะสิบปีก่อนเข้ารับการคัดเลือกหรือสรรหา

(๒๐) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒๑) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือกรรมการหรือที่ปรึกษาของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ

(๒๒) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือองค์กรที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๒๓) เป็นผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ

(๒๔) มีพฤติการณ์อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

มาตรา ๑๑ เมื่อมีกรณีที่จะต้องสรรหาผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นตุลาการตามมาตรา ๘ (๓) (๔) หรือ (๕) ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหา ซึ่งประกอบด้วย

(๑) ประธานศาลฎีกา เป็นประธานกรรมการ

(๒) ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็นกรรมการ

(๓) ประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นกรรมการ

(๔) บุคคลซึ่งองค์กรอิสระแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๘ และมาตรา ๙ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐ และไม่เคยปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ในศาลหรือองค์กรอิสระองค์กรละหนึ่งคน เป็นกรรมการ

ให้เลขาธิการวุฒิสภาเป็นเลขานุการของคณะกรรมการสรรหา และให้สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่เป็นหน่วยธุรการของคณะกรรมการสรรหา

ในการดำเนินการแต่งตั้งบุคคลตาม (๔) ให้องค์กรอิสระดำเนินการเสนอชื่อบุคคล ซึ่งองค์กรนั้นแต่งตั้งเป็นกรรมการสรรหาภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากเลขาธิการวุฒิสภา โดยให้คัดเลือกจากบุคคลซึ่งมีความเป็นกลาง ซื่อสัตย์สุจริต และมีความเข้าใจในภารกิจของศาล และผู้จะได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการสรรหาต้องได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของกรรมการองค์กรอิสระ ในกรณีที่ไม่มีบุคคลใดได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง ให้ลงคะแนนใหม่อีกครั้งหนึ่ง ในการลงคะแนนครั้งนี้ ถ้ามีผู้เข้ารับการคัดเลือกเกินสองคนให้นำเฉพาะคนที่ได้คะแนนสูงสุดสองลำดับแรกมาลงคะแนนใหม่ ในกรณีที่มิได้คะแนนสูงสุดเท่ากัน จนเป็นเหตุให้มีผู้ได้คะแนนสูงสุดสองลำดับแรกเกินสองคน ให้ผู้เข้ารับการคัดเลือกซึ่งได้คะแนนเท่ากันนั้นจับสลากเพื่อให้เหลือผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดสองลำดับแรกเพียงสองคน ในการลงคะแนนครั้งหลังนี้ ถ้ายังไม่มีผู้ใดได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของกรรมการองค์กรอิสระ ให้ดำเนินการเพื่อคัดเลือกใหม่ โดยจะคัดเลือกผู้เข้ารับการคัดเลือกที่มีชื่ออยู่ในการคัดเลือกครั้งแรกมิได้

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการสรรหาตาม (๒) หรือกรรมการสรรหาตาม (๔) มิไม่ครบไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือพ้นกำหนดเวลาการคัดเลือกตามวรรคสามแล้วมิได้มีการเสนอชื่อให้คณะกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่ปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจไปพลางก่อนได้โดยในระหว่างนั้นให้ถือว่าคณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่

ให้กรรมการสรรหาตาม (๔) อยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันที่มีกรณีที่ต้องสรรหาตุลาการใหม่ แต่ไม่รวมการสรรหาใหม่หรือการสรรหาเพิ่มเติมตามมาตรา ๑๒ วรรคหก วรรคแปด และวรรคเก้า และมาตรา ๑๓ และให้กรรมการสรรหาดังกล่าวพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระเมื่อตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้าม

ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสรรหาตาม (๔) แล้ว จะเป็นกรรมการสรรหาในคณะกรรมการสรรหาสำหรับองค์กรอิสระในขณะเดียวกันมิได้

ให้ประธานกรรมการสรรหา และกรรมการสรรหาเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๒ ในการสรรหาตุลาการ ให้คณะกรรมการสรรหาปรึกษาหารือ เพื่อคัดสรรให้ได้บุคคลซึ่งมีความรับผิดชอบสูง มีความกล้าหาญในการปฏิบัติหน้าที่ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม รวมตลอดทั้งมีทัศนคติที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จ โดยนอกจากการประกาศรับสมัครแล้ว ให้คณะกรรมการสรรหาดำเนินการสรรหาจากบุคคลซึ่งมีความเหมาะสมทั่วไปได้ด้วยแต่ต้องได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความหลากหลายของประสบการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละด้านประกอบด้วย และเพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ให้คณะกรรมการสรรหาใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจของศาล หรือวิธีการอื่นใดที่เหมาะสม เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่การคัดเลือกผู้สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการ
ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดด้วยโดยอนุโลม

ในการสรรหาหรือคัดเลือก ให้ใช้วิธีลงคะแนนโดยเปิดเผย และให้กรรมการสรรหา
แต่ละคนบันทึกเหตุผลในการเลือกไว้ด้วย

ผู้ซึ่งจะได้รับการสรรหาต้องได้รับคะแนนเสียงถึงสองในสามของจำนวนทั้งหมดเท่าที่
มีอยู่ของคณะกรรมการสรรหา

ผู้ซึ่งจะได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการ
ในศาลปกครองสูงสุดต้องได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของผู้พิพากษา
ในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี

ถ้าไม่มีบุคคลใดได้รับคะแนนเสียงตามวรรคสี่หรือวรรคห้า หรือมีแต่ยังไม่ครบ
จำนวนที่จะต้องสรรหาหรือคัดเลือก ให้มีการลงคะแนนใหม่สำหรับผู้ได้คะแนนไม่ถึงสองในสาม
หรือไม่เกินกึ่งหนึ่ง แล้วแต่กรณี ถ้ายังได้ไม่ครบตามจำนวน ให้มีการลงคะแนนอีกครั้งหนึ่ง ในกรณีที่
การลงคะแนนครั้งหลังนี้ยังได้บุคคลไม่ครบตามจำนวนที่จะต้องสรรหาหรือคัดเลือก ให้ดำเนินการสรรหา
หรือคัดเลือกใหม่สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่

เมื่อคณะกรรมการสรรหา ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และที่ประชุมใหญ่ตุลาการ
ในศาลปกครองสูงสุดสรรหาหรือคัดเลือกได้บุคคลใดแล้ว ให้เสนอชื่อไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณา
ให้ความเห็นชอบ โดยผู้ได้รับการสรรหาหรือคัดเลือกนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วย
คะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

ในกรณีที่วุฒิสภาไม่ให้ความเห็นชอบผู้ได้รับการสรรหาหรือคัดเลือกรายใด
ให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกบุคคลใหม่แทนผู้นั้น แล้วเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อให้ความเห็นชอบต่อไป
โดยผู้ซึ่งไม่ได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาในครั้งนี้จะเข้ารับการสรรหาหรือคัดเลือกในครั้งใหม่ไม่ได้

เมื่อมีผู้ได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาแล้ว หากเป็นกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
พ้นจากตำแหน่งด้วย ให้ผู้ได้รับความเห็นชอบประชุมร่วมกับตุลาการซึ่งยังไม่พ้นจากตำแหน่ง ถ้ามี
เพื่อเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ
ในกรณีที่ผู้ซึ่งวุฒิสภาให้ความเห็นชอบยังได้ไม่ครบจำนวนที่ต้องสรรหาหรือคัดเลือก แต่เมื่อรวมกับ
ตุลาการซึ่งยังดำรงตำแหน่งอยู่ ถ้ามี มีจำนวนถึงเจ็ดคน ก็ให้ดำเนินการประชุมเพื่อเลือกประธาน
ศาลรัฐธรรมนูญได้ และเมื่อโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งแล้ว ให้ศาลดำเนินการตามหน้าที่และ
อำนาจต่อไปพลางก่อนได้ โดยในระหว่างนั้นให้ถือว่าศาลประกอบด้วยตุลาการเท่าที่มีอยู่ และ
ให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกเพิ่มเติมให้ครบตามจำนวนที่ต้องสรรหาหรือคัดเลือกต่อไปโดยเร็ว

ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญ
และตุลาการ และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๓ ผู้ได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาให้เป็นตุลาการโดยที่ยังมิได้พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๐ (๒๐) (๒๑) หรือ (๒๒) หรือยังประกอบวิชาชีพตามมาตรา ๑๐ (๒๓) อยู่ ต้องแสดงหลักฐานว่าได้ลาออกหรือเลิกประกอบวิชาชีพดังกล่าวแล้วนั้นต่อประธานวุฒิสภากายในเวลาที่ประธานวุฒิสภากำหนด ซึ่งต้องเป็นเวลาก่อนที่ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งตุลาการ ในกรณีที่ไม่ได้แสดงหลักฐานภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าผู้นั้น สละสิทธิ และให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกใหม่

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร ผู้ได้รับการคัดเลือกหรือได้รับการสรรหา ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหา เป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสรรหาให้เป็นที่สุด

การเสนอเรื่องเพื่อให้คณะกรรมการสรรหาวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการสรรหากำหนด

การวินิจฉัยให้ใช้วิธีการลงคะแนนโดยเปิดเผย

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับแก่กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการสรรหาด้วยโดยอนุโลม แต่กรรมการสรรหาที่ถูกกล่าวหาว่าขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามจะอยู่ในที่ประชุมในขณะที่พิจารณาและวินิจฉัยมิได้

มาตรา ๑๕ ให้ประธานกรรมการสรรหาและกรรมการสรรหาได้รับเบี้ยประชุม และค่าตอบแทนอื่นตามที่ประธานวุฒิสภากำหนด แต่สำหรับเบี้ยประชุมให้กำหนดให้ได้รับเป็นรายครั้งที่มาประชุมในอัตราไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของประธานกรรมการหรือกรรมการใน ก.ร. ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภาได้รับในแต่ละเดือน แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๖ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ตุลาการต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้า จะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยปราศจากอคติทั้งปวง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน และความสงบสุขแห่งราชอาณาจักร ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายทุกประการ”

มาตรา ๑๗ ตุลาการมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ในกรณีที่ตุลาการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ตุลาการที่พ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีตุลาการใหม่แทน

มาตรา ๑๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ตุลาการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๘ หรือมาตรา ๙ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) มีอายุครบเจ็ดสิบห้าปี

(๕) ศาลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เพราะเหตุฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการ

(๖) ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าเป็นผู้มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ หรือกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

ประธานศาลรัฐธรรมนูญซึ่งลาออกจากตำแหน่งให้พ้นจากตำแหน่งตุลาการด้วย

ในกรณีที่มีปัญหาว่าตุลาการผู้ใดพ้นจากตำแหน่งตาม (๑) หรือ (๓) หรือไม่

ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหาเป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสรรหาให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ตุลาการเลือกตุลาการคนหนึ่งทำหน้าที่แทนประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ในระหว่างที่ตุลาการพ้นจากตำแหน่ง และยังไม่มีการแต่งตั้งตุลาการแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้ตุลาการเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ แต่ถ้ามีตุลาการเหลืออยู่ไม่ถึงเจ็ดคน จะนั่งพิจารณาหรือทำคำวินิจฉัยมิได้

ในกรณีที่ตุลาการจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกตุลาการใหม่ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันก่อนวันที่ตุลาการครบวาระ แต่ถ้าตุลาการพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอื่นนอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกตุลาการภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่างลง

ในกรณีที่ตุลาการต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่เพราะถูกกล่าวหาและศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประทับฟ้อง และมีตุลาการเหลืออยู่ไม่ถึงเจ็ดคน ให้ประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุดร่วมกันแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับตุลาการทำหน้าที่เป็นตุลาการเป็นการชั่วคราวให้ครบเก้าคน โดยผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งทำหน้าที่ในฐานะตุลาการได้จนกว่าตุลาการที่ตนทำหน้าที่แทนจะปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือจนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งแทน

มาตรา ๑๙ เมื่อมีผู้ร้องขอโดยมีหลักฐานตามสมควรว่าตุลาการผู้ใดพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๘ (๑) หรือ (๓) ให้เลขาธิการวุฒิสภาเสนอเรื่องต่อประธานกรรมการสรรหาภายในห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับการร้องขอ และให้คณะกรรมการสรรหาวินิจฉัยให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ในการวินิจฉัย

ให้ถือเสียงข้างมาก กรณีที่มีเสียงเท่ากันให้ประธานกรรมการสรรหาออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

หลักฐานตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการสรรหากำหนด

มาตรา ๒๐ ตุลาการต้องปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลา และการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจของศาลต้องเป็นไปโดยสุจริต เทียงธรรม กล้าหาญ และปราศจากอคติทั้งปวง ในการใช้ดุลพินิจ และปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามมาตรฐานทางจริยธรรม ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ตุลาการจะเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโท หรือปริญญาเอก ใด ๆ มิได้ เว้นแต่เป็นหลักสูตรหรือโครงการที่ศาลเป็นผู้จัดขึ้นโดยเฉพาะสำหรับศาล

มาตรา ๒๑ เครื่องแบบตุลาการและระเบียบการแต่งกายให้เป็นไปตามที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญประกาศกำหนด

การลาหยุดราชการของตุลาการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญประกาศกำหนด

มาตรา ๒๒ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของตุลาการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และให้ได้รับเบี้ยประชุมเป็นรายครั้งเท่ากับกรรมการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยเบี้ยประชุมกรรมการ

ให้ตุลาการได้รับเงินค่ารับรองเหมาจ่ายเป็นรายเดือนตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าเงินประจำตำแหน่งของตุลาการ

มาตรา ๒๓ ตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่าหนึ่งปีมีสิทธิได้รับบำเหน็จตอบแทนเป็นเงินซึ่งจ่ายครั้งเดียวเมื่อพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) ครบวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) มีอายุครบเจ็ดสิบห้าปี

ในการคำนวณบำเหน็จตอบแทนนั้นให้นำอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตามมาตรา ๒๒ คูณด้วยจำนวนปีที่ดำรงตำแหน่ง เศษของปีให้นับเป็นหนึ่งปี

สิทธิในบำเหน็จตอบแทนนั้น เป็นสิทธิเฉพาะตัว จะโอนไม่ได้ เว้นแต่กรณีตายให้ตกให้แก่คู่สมรสและทายาทที่ได้แจ้งไว้ และถ้าการตายนั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุปฏิบัติหน้าที่หรือในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ได้รับเป็นสองเท่าของบำเหน็จตอบแทนที่กำหนดไว้ตามวรรคสอง

มาตรา ๒๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ตุลาการเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓
การพิจารณา

ส่วนที่ ๑
บททั่วไป

มาตรา ๒๕ การพิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวนโดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ ไม่ว่าการนำสืบพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากชั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่กรณีฝ่ายอื่นในการนำสืบพยานหลักฐานหักล้างแล้ว ก็ให้ศาลรับฟังได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น

การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานอื่นของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

มาตรา ๒๖ การดำเนินการทั้งปวงเกี่ยวกับคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาการรับฟังพยานหลักฐาน และการพิจารณาและวินิจฉัย นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๗ การพิจารณาคดีจะต้องกระทำในวันที่ศาลเปิดทำการและตามเวลาทำงานที่ศาลได้กำหนดไว้ในระเบียบ แต่ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น ศาลจะมีคำสั่งกำหนดการพิจารณาคดี ณ สถานที่อื่น หรือในวัน หรือเวลาใด ๆ ก็ได้

มาตรา ๒๘ การนับระยะเวลาที่มีวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุด ให้นับวันถัดไปเป็นวันเริ่มต้น และถ้าวันสิ้นสุดตรงกับวันหยุดราชการหรือวันหยุดทำการของศาล ให้นับวันทำการถัดไปเป็นวันสิ้นสุดของระยะเวลา

มาตรา ๒๙ ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณี

มีคำขอ ศาลอาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เว้นแต่ รัฐธรรมนูญจะกำหนดระยะเวลาไว้เป็นการเฉพาะ

ในกรณีที่มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องทางวิธีพิจารณาเกิดขึ้น ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ คู่กรณีที่ทำเนียบกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและ เงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

มาตรา ๓๐ ตุลาการอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) เคยเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการในศาลอื่นหรือเคยเป็นอนุญาโตตุลาการ ซึ่งเคยพิจารณาวินิจฉัยในคดีหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ขอให้วินิจฉัยนั้นมาก่อน

(๒) เป็นหรือเคยเป็นสามีหรือภริยา หรือญาติของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติทางการสมรสนับได้เพียงสองชั้น

(๓) เคยให้ถ้อยคำหรือให้ความเห็นในฐานะพยานโดยที่ารู้เห็นเหตุการณ์ในคดีใน ศาลอื่นซึ่งพิจารณาวินิจฉัยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ขอให้วินิจฉัยนั้นมาก่อน

(๔) เป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน

(๕) มีหรือเคยมีคดีที่ตุลาการนั้นเอง สามี ภริยา หรือญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไป หรือลงมาของตุลาการนั้นฝ่ายหนึ่ง พิพาทกับคู่กรณี สามี ภริยา หรือญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือ ลงมาของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

สามีหรือภริยาตามวรรคหนึ่งหมายความว่ารวมถึงผู้ที่อยู่ร่วมกันฉันท์สามีภริยาโดยมิได้ จดทะเบียนสมรสด้วย

มาตรา ๓๑ ในกรณีมีเหตุอื่นใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๐ ตุลาการ อาจถูกคัดค้านด้วยเหตุอันมีสภาพร้ายแรงซึ่งอาจทำให้การพิจารณาหรือวินิจฉัยเสียความยุติธรรมไป

มาตรา ๓๒ เมื่อมีเหตุที่จะคัดค้านอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑ เกิดขึ้นแก่ตุลาการคนใดในเรื่องที่พิจารณาวินิจฉัย

(๑) ตุลาการนั้นเองจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้าน แล้วขอถอนตัว ออกจากการพิจารณาคดีนั้น

(๒) คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยกข้อคัดค้านขึ้นอ้างโดยทำเป็นคำร้องคัดค้านยื่นต่อ ศาลก่อนมีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งชี้ขาด

มาตรา ๓๓ ในการยื่นคำร้องคัดค้านตุลาการตามมาตรา ๓๒ (๒) ต้องระบุเหตุ ที่จะคัดค้านอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ ที่เกี่ยวข้อง

การคัดค้านตุลาการที่พิจารณาวินิจฉัยในเรื่องใดมากกว่าหนึ่งคน ให้คู่กรณีจัดทำเป็นคำร้องแยกเป็นตุลาการแต่ละราย

มาตรา ๓๔ เมื่อตุลาการขอถอนตัวตามมาตรา ๓๒ (๑) หรือคู่กรณียื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา ๓๒ (๒) ให้ตุลาการนั้นงดการปฏิบัติหน้าที่ในคดีนั้นไว้จนกว่าศาลจะได้มีการชี้ขาดในเรื่องที่ขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๓๕ เมื่อมีการขอถอนตัวตามมาตรา ๓๒ (๑) หรือยื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา ๓๒ (๒) ให้ศาลประชุมปรึกษาหารือเพื่อพิจารณาเหตุขอถอนตัวหรือเหตุคัดค้านนั้น โดยตุลาการซึ่งขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านจะร่วมพิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดคำขอถอนตัวหรือคำร้องที่คัดค้านตนเองมิได้ เว้นแต่เป็นกรณีจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ในการพิจารณาเหตุคัดค้านตุลาการ ให้ศาลฟังคำชี้แจงของตุลาการที่ขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านประกอบด้วย

การชี้ขาดเหตุคัดค้านตามวรรคหนึ่งให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ผู้ทำหน้าที่ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในการลงมติตามวรรคสาม ให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

เมื่อศาลพิจารณาวินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยให้ตุลาการที่ขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านและคู่กรณีทราบ

การพิจารณาที่ได้ดำเนินไปก่อนที่ตุลาการจะขอถอนตัวหรือก่อนที่คู่กรณียื่นคำร้องคัดค้านย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่ศาลมีคำสั่งชี้ขาดให้ถอนตัวหรืออนุญาตตามคำคัดค้าน เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดไว้ในคำสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๓๖ ให้ศาลมีอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลที่เข้ามาหรือจะเข้ามาในที่ทำการศาล หรือบริเวณที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการไต่สวนของศาล หรือในกรณีมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อย เที่ยงธรรม และรวดเร็ว รวมทั้งวางระเบียบเพิ่มเติม เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

คำสั่งหรือระเบียบตามวรรคหนึ่งต้องไม่เป็นการตัดสิทธิการแสดงความคิดเห็นต่อคำพิพากษาที่กระทำโดยสุจริตและมีได้ใช้ถ้อยคำหยาบคายหรือมีลักษณะอาฆาตมาดร้าย

มาตรา ๓๗ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งศาลหรือระเบียบตามมาตรา ๓๖ ให้ถือเป็น การละเมิดอำนาจศาล และให้ศาลมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ตักเตือน โดยจะมีคำตำหนิเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้

(๒) ไล่ออกจากบริเวณศาล

(๓) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ การส่งลงโทษตามวรรคสอง ให้ศาลพิจารณาร้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็น ตามพฤติการณ์แห่งกรณี

ในการดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาลตาม (๓) ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒

วิธีพิจารณาคดีทั่วไป

มาตรา ๔๓ **ควรช่วยตัวป่วยควร** **ควรพบนะดินทรม** **และควรที่พิศ** **ของบุคคล** **ใดที่ศาลเรียกมาในคดีแล้ว** **ตลอดจนควรใช้ช่วยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดี** **คดีนั้น** **เพื่อ** **ประโยชน์แห่งการพิจารณาคดีของศาลให้เป็นที่ยุติตามประสงค์ของศาล (นำไปไว้เป็นมาตรา ๕๓** **วรรคสี่)**

มาตรา ๔๔ **คู่กรณี** **พยานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดี** **คดีของตน** **หรือ** **บุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบหรือมีเหตุผลอันสมควรคดี** **ขอสงวนขออนุญาตต่อศาลเพื่อ** **ตรวจดู** **ข้อเท็จจริง** **และข้อเท็จจริงที่มีควรรวมคดีต้องของเอกสารในส่วนคดีได้โดย** **ศาลจะเรียกตัวรวบรวมในคดีนั้นก็ได้** **ทั้งนี้** **ตามหลักเกณฑ์และวิธีที่กำหนดไว้ใน** **ข้อกำหนดของศาล (นำไปไว้ในส่วนการพิจารณาคดี มาตรา ๕๘)**

มาตรา ๓๘ **มาตรา ๔๕** **คำร้องหรือหนังสือที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๗** **ต้องทำเป็นหนังสือ** **ใช้ถ้อยคำสุภาพ** **และอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้**

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง

(๒) **ระบุคดีของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีในคำร้อง (กรธ.** **มีข้อสังเกตว่า ถ้าอ้างผิดมาตราแล้วจะไม่วินิจฉัยให้อย่างนั้นหรือ)**

(๒๓) **ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ** **พร้อมทั้งข้อเท็จจริง** **หรือพฤติการณ์** **ที่เกี่ยวข้อง**

(๓๔) **คำขอของผู้ร้องหรือผู้ยื่นหนังสือ** **แล้วแต่กรณี** **ที่ระบุความประสงค์จะให้ศาล** **ดำเนินคดีหรือฟ้องคดีพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง**

(๔๕) **ลงลายมือชื่อผู้ร้องหรือผู้ยื่นหนังสือ** **แล้วแต่กรณี** **แต่ในกรณีที่เป็นการทำและ** **ยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่น** **ต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวมาด้วย**

(๕๖) **รายการอื่นที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ**

คำร้องใดมีรายการไม่ครบถ้วนตมวรรคหนึ่งหรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้
ให้พนักงานคดีรัฐธรรมนุญให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องเพื่อคำวินิจฉัยคดีให้เพิ่มเติมคำร้องนั้นให้ถูกต้อง
(นำไปกำหนดไว้เป็นอำนาจของตุลาการตามมาตรา ๔๑)

ในคดีคำวินิจฉัยกรณีพิพาท ผู้ร้องจะคำวินิจฉัยคดีทั้งปวงด้วยตนเองหรือจะ
มอบอำนาจให้ทนายความหรือบุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วและมีความรู้ความสามารรถที่อาจ
คำวินิจฉัยคดีแทนผู้มอบอำนาจได้ยื่นคำร้องหรือคำวินิจฉัยคดีแทนผู้ร้องได้

การยื่นคำร้องหรือหนังสือตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณีจัดทำสำเนายื่นต่อศาลด้วย
(นำแนวทางมาจากข้อ ๓๓ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองฯ)

แบบคำร้องหรือหนังสือตามวรรคหนึ่ง และจำนวนสำเนาคำร้องหรือหนังสือ
ตามวรรคสองให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔๖ การยื่นคำร้องตมมาตรา ๒๓๘ วรรคหนึ่ง (๒) ของรัฐธรรมนูญ
ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา ประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี หรือองค์ปร
อิสระนั้น เป็นผู้ยื่นคำร้องโดยลัดทำเป็นคำร้องพร้อมความเห็นและเอกสารประกอบตาม
ข้อกำหนดของศาล

การยื่นคำร้องตมมาตรา ๒๓๒ ของรัฐธรรมนูญ ให้ศาลยุติธรรม ศาล
ปกครอง หรือศาลทหาร ที่ละชั้นบัญชีผู้คดีแห่งกฎหมายบังคับแก้คดี ส่งความเห็นหรือคำโต้แย้ง
ของคู่ความพร้อมด้วยเหตุผลโดยลัดทำเป็นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบตามข้อกำหนดของศาล
(นำไปกำหนดไว้ในส่วนวิธีพิจารณาคดีเฉพาะ มาตรา ๗๒)

มาตรา ๔๗ การยื่นคำร้องตมมาตรา ๒๓๓ ของรัฐธรรมนูญ ให้บุคคลซึ่งถูก
ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงตมที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ยื่นคำร้องต่อศาลภายในหกเดือนนับ
แต่วันที่มีสิทธิยื่นคำร้อง

การใช้สิทธิยื่นคำร้องตมวรรคหนึ่ง ต้องเป็นกรณีที่ไม้อาจใช้สิทธิทางศาลตม
รัฐธรรมนูญ หมวด ๓๘ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือผู้ตรวจการแผ่นดิน
แล้วแต่กรณี

การใช้สิทธิยื่นคำร้องตมวรรคหนึ่ง ต้องไม่เป็นกรณีที่ทำดังต่อไปนี้

- (๑) กรณีกระทำที่เป็นการใช้อำนาจพิพาทพิพาทของคดีของศาลตมรัฐธรรมนูญ
หมวด ๓๘ และหมวด ๓๙
- (๒) กรณีกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลตม
รัฐธรรมนูญ หมวด ๓๘
- (๓) กรณีกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการ
กฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายตุลาการ รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร
- (๔) กรณีกระทำของคณะกรรมการตมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙๒
- (๕) กรณีกระทำของบุคคลตมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙

(กรธ. มีข้อสังเกตว่า ต้องการห้ามอะไร ที่เขียนมาน่าจะไม่สอดคล้องกับ ร่าง รธน.)

ควรยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง นอกสุดต้องตีความวรรคหนึ่งมาตรา ๔๕ แล้ว ต้องระบุควรกระทำที่อ้างว่าผิดหรือละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงหรือไม่ เป็นควรกระทำใด และละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไรให้ชัดเจน รวมทั้งเหตุที่ไม่อาจใช้สิทธิตามวรรคสองได้แล้วด้วย

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าการยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับควรวินิจฉัย ศาลจะไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

(การยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญนั้นนำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗)

มาตรา ๓๙ คำร้องหรือหนังสือตามมาตรา ๓๘ ให้แนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องด้วย ในกรณีที่ไม่อนุญาตพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้เพราะพยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่น หรือเพราะเหตุอื่นใด ให้ระบุเหตุที่ไม่อนุญาตพยานหลักฐานไว้ด้วย

ในกรณีที่ผู้ถูกร้องมิใช่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ระบุชื่อและที่อยู่ของบุคคลซึ่งเป็นผู้ถูกร้องไว้ด้วย

การยื่นคำร้องหรือหนังสือ เอกสารและหลักฐาน รวมทั้งพยานหรือการระบุพยาน ในแต่ละคดี ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรานี้ นำแนวทางมาจากข้อ ๓๒ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองฯ)

มาตรา ๔๐ ในการพิจารณาว่าจะรับหรือไม่รับเรื่องไว้พิจารณา ศาลจะกำหนดให้ ตุลาการไม่น้อยกว่าสามคนเป็นผู้พิจารณาแทนก็ได้ ถ้าตุลาการดังกล่าวเห็นว่าควรรับไว้พิจารณา ก็ให้ถือว่าศาลสั่งรับไว้พิจารณา แต่ในกรณีที่ตุลาการดังกล่าวเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจของศาลที่จะรับไว้พิจารณา ให้เสนอศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

การตั้งตุลาการและการส่งเรื่องให้ตุลาการพิจารณาตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่ ศาลกำหนด (กรธ. พิจารณาปรับปรุงจากร่างมาตรา ๕๓ เดิม)

มาตรา ๔๑ ให้ตุลาการตามมาตรา ๔๐ ตรวจสอบคำร้องหรือหนังสือขอให้ศาล พิจารณาวินิจฉัย ถ้าเห็นว่าคำร้องหรือหนังสือนั้นไม่สมบูรณ์ครบถ้วนซึ่งผู้ยื่นอาจแก้ไขได้ ให้ตุลาการ มีคำสั่งให้ผู้ยื่นแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด

สำนักงานจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยื่นคำร้องในการ แก้ไขตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๔๒ ในกรณีที่ปรากฏว่าคดีสองเรื่องหรือว่านั้นขึ้นไปมีประเด็นอย่าง เดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกัน ถ้าศาลตุลาการตามมาตรา ๔๐ เห็นว่าการรวมเป็นคดีเดียวกันจะ

เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี จะเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อพิจารณาจะสั่งให้รวมคดีเข้าด้วยกัน แล้วพิจารณาวินิจฉัยรวมกันไปได้ (นำแนวทางมาจากข้อ ๗๙ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ฯ)

มาตรา ๔๓ ในคดีที่มีประเด็นแห่งคดีหลายประเด็น และประเด็นหนึ่งประเด็นใด ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นอื่น ๆ หรือมีผู้ฟ้องคดีหรือผู้ถูกฟ้องคดีหลายคน ถ้าศาลตุลาการตามมาตรา ๔๐ เห็นว่าการแยกคดีออกจากกันจะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี จะเสนอความเห็นต่อศาลจะ

เพื่อพิจารณาสั่งให้แยกคดีดังกล่าวออกเป็นหลายคดี แล้วพิจารณาวินิจฉัยแต่ละคดีแยกกันไปได้
ในคดีที่มีผู้ฟ้องคดีหรือผู้ถูกฟ้องคดีหลายคน ถ้าตุลาการตามมาตรา ๔๐ เห็นว่า
จะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี จะเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อพิจารณาสั่งให้แยกคดีดังกล่าว
ออกเป็นหลายคดี แล้วพิจารณาพิพากษาแต่ละคดีแยกกันไปได้ (นำแนวทางมาจาก
ข้อ ๘๐ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ฯ)

มาตรา ๔๔ (มาตรา ๔๔) คำร้องหรือหนังสือที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยที่ได้ยื่น ต่อศาลแล้ว และก่อนศาลจะมีคำวินิจฉัย ให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ร้องหรือผู้ยื่นหนังสือขอลอนคำร้องหรือลอนหนังสือและการพิจารณาต่อไปไม่ เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

(๒) ผู้ร้องตาย และการพิจารณาต่อไปจะไม่มีผลต่อผู้ร้องหรือทายาทหรือ ประชาชน

(๓) การพิจารณาต่อไปไม่เป็นประโยชน์แก่คดี

(๔) ก่อนศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่ง ถ้าผู้ร้องตาย หรือมีการขอลอนคำร้องหรือ หนังสือนั้น หรือคำร้องหรือหนังสือนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่คดี ศาลอาจพิจารณาสั่ง จำหน่ายคดีนั้นก็ได้ (กรธ. เห็นว่า สมควรหรือไม่ที่จะให้จำหน่าย ถ้ายังเป็น ประโยชน์ต่อสังคม ส่วนกรณีที่คำร้องนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่คดี ควรให้เป็นอำนาจ ศาลที่จะสั่งจำหน่ายคดี หรือศาลต้องจำหน่ายคดี

การลอนคำร้องหรือหนังสือ ให้เป็นไปหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ใน
ข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ (นำหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๔๙ เดิมมากำหนดไว้)

มาตรา ๔๔/๑ หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำ การยื่นคำร้อง และลอนคำร้อง นอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล แต่ ข้อกำหนดดังกล่าวต้องไม่สร้างขั้นตอนหรือก่อให้เกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น (กรธ. เห็นว่า เรื่องการ จัดทำ ไม่ควรมีเงื่อนไขหรือขั้นตอนมากมายเกินไป จึงไม่สมควรให้ไปกำหนดได้อย่างกว้างขวางเกินไป)

(การขอลอนคำร้อง นำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๔๔ วรรคสอง)

ถึงนี้ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๐

ส่วนที่ ๓

องค์คณะและทศพรพิสรวณคดี

มาตรา ๔๕ มาตรา ๕๒ ให้เป็นหน้าที่ของตุลาการทุกคนที่จะต้องร่วมนั่งพิจารณา และร่วมทำคำวินิจฉัย เว้นแต่มีเหตุถูกคัดค้านหรือมีเหตุจำเป็นอื่น

องค์คณะของศาลในการนั่งพิจารณาคดีและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วย ตุลาการไม่น้อยกว่าเจ็ดคน

ในการนั่งพิจารณาและทำคำวินิจฉัย ให้ตุลาการทุกคนร่วมกันพิจารณาและวินิจฉัย เว้นแต่มีเหตุถูกคัดค้านหรือมีเหตุจำเป็นอื่น (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ควรเขียนในลักษณะที่ว่าตุลาการทุกคนต้องร่วมกันพิจารณาและทำคำวินิจฉัย เว้นแต่มีเหตุถูกคัดค้านหรือมีเหตุจำเป็นอื่น แต่ต้องเหลือไม่น้อยกว่าเจ็ดคน)

ตุลาการซึ่งมิได้ร่วมในทศพรพิสรวณในเนื้อหาคดีใด ย่อมไม่มีอำนาจในทศพรพิสรวณคดีนั้น ทศพรพิสรวณว่าตุลาการคนใดร่วมในทศพรพิสรวณในเนื้อหาคดีนั้นหรือไม่ ให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยก่อนที่สะดวกขึ้นทศพรพิสรวณต่อไป (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ไม่ควรมี เพราะศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้นั่งพิจารณาอย่างศาลแพ่งหรือศาลอาญา และคดีส่วนใหญ่เป็นเรื่องเอกสารมากกว่า พยานบุคคล) (อนุยก่างฯ นำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๑๐๒)

คำวินิจฉัยของศาลให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น (อนุยก่างฯ เห็นว่า เนื่องจากเป็นเรื่องของการวินิจฉัยจึงน่าจะไปกำหนดไว้ในบทบัญญัติเกี่ยวกับการวินิจฉัย (มาตรา ๑๐๒ วรรคสอง))

มาตรา ๕๓ ทศพรพิสรวณขอให้ศาลพิสรวณวินิจฉัยเรื่องใด ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญแต่งตั้งตุลาการไม่น้อยกว่าสามคน เป็นตุลาการประจักษ์คดี เว้นแต่กรณีตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสาม มาตรา ๑๗๓ มาตรา ๑๗๔ และมาตรา ๒๕๒ (๙) ของรัฐธรรมนูญ หรือกรณีที่มีควมสงสัยเป็นแรงด่วน ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญแต่งตั้งตุลาการทั้งหมดเป็นตุลาการประจักษ์คดี (ควรกำหนดเวลาว่าจะตั้งเมื่อไร)

ในกรณีที่ไม่มีประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือประธานศาลรัฐธรรมนูญไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ศาลเสนอหมายตุลาการคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่แต่งตั้งตุลาการประจักษ์คดีแทน

ให้ตุลาการประจักษ์คดีตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าของสำนวน มีอำนาจพิสรวณรับคำร้องไว้พิสรวณวินิจฉัย ตามมาตรา ๕๓ และออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดคดี คำสั่งของตุลาการประจักษ์คดีให้ถือเสียงข้างมาก (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ถ้าไม่ได้เสียงข้างมากทำอย่างไร)

(ตัดออก เนื่องจากอนุยกร่างฯ เห็นว่า ในส่วนบทบัญญัติเรื่องการรับหรือไม่รับคดีไว้พิจารณา กรธ.กำหนดเป็นร่างมาตรา ๔๐ ส่วนการแต่งตั้งตุลาการประจำคดีได้นำไปกำหนดไว้เป็นร่างมาตรา ๕๐)

มาตรา ๕๒ กรณีมีคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๓๔๔ สหประชากรม มตรา ๓๗๓ มตรา ๓๗๔ และมาตรา ๒๕๖ (๔) ของรัฐธรรมนูญ หรือกรณีที่มีความสมควรเห็นเร่งด่วน ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสัปดาห์นับแต่วันที่ศาลได้รับคำร้อง (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ศาลตามมาตรา ๓๗๓ นั้นหมายถึง ๓ คน หรือ ๔ คน)

(ตัดออก เนื่องจากอนุยกร่างฯ เห็นว่า ร่างมาตรา ๔๐ กรธ. ใช้คำว่า “ศาลจะกำหนดให้ตุลาการไม่น้อยกว่าสามคนเป็นผู้พิจารณา” ดังนั้น ตุลาการทั้งหมดจึงเป็นผู้พิจารณารับหรือไม่รับเรื่องได้อยู่แล้ว อีกทั้งศาลอาจกำหนดระยะเวลาการพิจารณาของตุลาการไม่น้อยกว่าสามคนดังกล่าวได้)

มาตรา ๕๓ ให้ตุลาการประจักษ์คดีตามมาตรา ๕๑ มีอำนาจตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสัปดาห์นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ถ้าไม่รับคำร้อง คงใช้เวลาสิบปีก็ได้)

กรณีที่ตุลาการประจักษ์คดีมีความเห็นควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยให้เสนอศาลพิจารณาคือในสัปดาห์นับแต่วันที่มีความเห็น หากศาลเห็นพร้อมด้วยให้สั่งทบทวนคำสั่งของศาล ((กรธ. มีข้อสังเกตว่า ทำไมต้องเขียนเป็นขั้นตอนอย่างนี้ อาจทำให้ยิ่งล่าช้าขึ้น)

หากศาลไม่เห็นพร้อมด้วยกับความเห็นของตุลาการประจักษ์คดีตามวรรคสอง ให้ตั้งเนิ่นครุฑตามความเห็นของศาล

(ตัดออก เนื่องจากอนุยกร่างฯ เห็นว่า ในส่วนบทบัญญัติเรื่องการรับหรือไม่รับคดีไว้พิจารณา กรธ.กำหนดเป็นร่างมาตรา ๔๐ ส่วนการแต่งตั้งตุลาการประจำคดีได้นำไปกำหนดไว้เป็นร่างมาตรา ๕๐)

มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๔ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ในกรณีที่ศาลหรือตุลาการประจำคดี แล้วแต่กรณี เห็นว่ามีคำสั่งให้คู่กรณีดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้องนั้นให้ศาลมีอำนาจสั่งคู่กรณีให้แก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่เห็นสมควร หรือดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควรเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

หากคู่กรณีไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาตามคำสั่งศาลหรือตุลาการประจำคดีตามวรรคหนึ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควร กรณีเป็นผู้ร้อง ศาลอาจพิจารณาสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือจำหน่ายคดีนั้นก็ได้ หากเป็นผู้ถูกร้อง ให้ถือว่าผู้ถูกร้องไม่ตั้งใจที่จะแก้ไขและให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป (วรรคสองตัดออกเพื่อให้เป็นไปตามข้อสังเกต กรธ.)

(กรธ. มีข้อสังเกตว่า แทนที่จะเขียนลักษณะนี้ ควรเขียนตรงข้าม คือ ถ้าพบข้อบกพร่อง ศาลก็ทำให้เสียให้หายบกพร่อง โดยใช้ระบบโต้สวน ไม่ควรพิจารณาคดีโดยอาศัยเทคนิคการดำเนินคดีแบบคดีระหว่างเอกชนต่อเอกชน หรือคดีอาญา)

มาตรา ๔๗ **หมวด ๕๕** เมื่อศาลหรือตุลาการพิจารณาคดี แล้วแต่กรณี มีคำสั่งรับคดีใดคำร้องหรือหนังสือที่มีคู่กรณีไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว หากคำร้องหรือหนังสือกล่าวหาบุคคลใด หรือจะกระทบกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคลใด ศาลต้องให้โอกาสผู้ถูกร้องหรือผู้ถูกกระทบสิทธิและหน้าที่ได้ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ให้ส่งสำเนาคำร้องหรือหนังสือแก่ผู้ถูกร้อง หรือในกรณีที่มีเอกสารเป็นจำนวนมาก ศาลจะสั่งให้ผู้ถูกร้องมารับเอกสารดังกล่าวภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดหรือจัดส่งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

เมื่อผู้ถูกร้องหรือผู้ถูกกระทบสิทธิและหน้าที่หรือได้รับสำเนาคำร้องหรือหนังสือให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้องหรือหนังสือหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และให้นำความในมาตรา ๓๘ และมาตรา ๔๔/๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม กรณีผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาตามวรรคสอง หรือไม่มารับเอกสารสำเนาคำร้องภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยถือว่าผู้ถูกร้องไม่ตั้งใจที่จะยื่นคำชี้แจง หรือจะส่งเป็นอย่างอื่นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะก็ได้ (วรรคสามตัดออกเพื่อให้เป็นตามข้อสังเกตของ กรธ. ซึ่งศาลมีหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงไม่ว่าจะอยู่ในคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาหรือไม่) (กรธ. มีข้อสังเกตว่า แล้วเขามายื่นคำร้องภายหลัง ก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยคดี ได้หรือไม่ ศาลจะอย่างไร)

มาตรา ๔๘ **หมวด ๕๖** การผู้ร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง หนังสือ หรือผู้ถูกร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาที่เสนอต่อศาลแล้ว ให้ทำได้โดยยื่นกระทันหันได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลและต้องเป็นสาระสำคัญอันสมควรแก่กรณีแก้ไขเพิ่มเติมและเกี่ยวข้องกับเดิม โดยให้หัวหน้าผู้ร้องยื่นต่อศาล ก่อนศาลมีคำวินิจฉัย (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ทำไม่ถึงต้องเข้มงวดอย่างนี้ทำไม่ถึงต้องได้รับอนุญาต ถ้าเป็นระบบโต้สวน ความจริงปรากฏตอนไหนก็ยอมต้องใช้ได้ทั้งนั้น)

หมวด ๕๗ การส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นใด ระหว่างศาลกับคู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้อง ให้ส่ง ณ ภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ปกติ หรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้

เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ให้พนักงานคดีรัฐธรรมนูญเป็นผู้ส่งหรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ(ทำไมต้องให้คนนี้เท่านั้นเป็นส่ง สำนักงานส่งไม่ได้หรือ) เว้นแต่ศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วนและความเหมาะสมแก่ลักษณะเนื้อหาของเรื่องที่ทำกรติดต่อ รวมทั้งจำนวนและลักษณะของเอกสารหรือวัตถุอื่นที่เกี่ยวข้อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ส่งโดยโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น แทนหรือประกอบกันก็ได้ (วิธีท้าย ๆ นี้ ก็น่าจะใช้ได้ตั้งแต่ต้น (ดู กม. กกด.)

ในกรณีไม่อาจดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ศาลหรือตุลาการประจำคดีแล้วแต่กรณี มีอำนาจสั่งให้นำเอกสารดังกล่าว ปิดไว้ ณ สถานที่ตามวรรคหนึ่ง หรือที่ทำการศาล หรือให้ประกาศโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลหรือตุลาการประจำคดีเห็นสมควร และให้ถือว่าได้มีการส่งเอกสารโดยชอบแล้วนับแต่วันปิดหรือประกาศ

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล (ตัดออก เนื่องจากกรธ. ให้เขียนเหมือนกับร่าง พรป. กกด. ซึ่งกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๕) (พื้นแล้วดูว่า ควรจะอยู่ที่ไหน ถ้าอยู่ที่นี้แล้วไม่ขัดก็อยู่ที่นี้ได้)

มาตรา ๕๘ ในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลอาจมอบหมายให้ตุลาการคนใดคนหนึ่งดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีได้ โดยมีพนักงานคดีรัฐธรรมนุษย์เป็นผู้ช่วยเหลือ (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ควรตัดออก) (ถ้าไม่มี ศาลเลยทำคนเดียวไม่ได้) และจะให้ทำอะไร (ตัดออก เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางของ กรธ. และอนุยก่างๆ เห็นว่า อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐาน ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของตุลาการประจำคดีแล้ว การดำเนินการอื่นก็ดำเนินการในรูปขององค์คณะ จึงไม่จำเป็นต้องมีการมอบหมายให้ตุลาการดำเนินการเรื่องใดอีก)

มาตรา ๕๙ เมื่อศาลรับคดีได้พิจารณาแล้ว ให้ศาลกำหนดประเด็นและลำดับประเด็นที่จะพิจารณาวินิจฉัย แต่ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะแก้ไขหรือเพิ่มเติมประเด็นหรือลำดับประเด็นที่ได้กำหนดหรือลำดับไว้เดิม

ในการทำความเข้าใจส่วนตน ตุลาการต้องทำตามประเด็นและตามลำดับแห่งประเด็นที่ศาลได้กำหนดหรือลำดับไว้

(๑) กำหนดประเด็นที่จะพิจารณาวินิจฉัย

(๒) กำหนดลำดับประเด็นที่จะพิจารณาวินิจฉัย

————— ในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลอาจแก้ไขหรือกำหนดประเด็นพิจารณาวินิจฉัยตาม

(๑) เพิ่มเติม หรือแก้ไขลำดับประเด็นที่จะพิจารณาวินิจฉัยตาม (๒) ก็ได้

(อนุยก่างๆ กำหนดเพิ่มเติมตามข้อสังเกตของ กรธ.)

จบการพิจารณาวันที่ ๒๘ มิ.ย.๖๐

มาตรา ๕๐ เมื่อศาลกำหนดประเด็นพิจารณาและได้ส่วนแล้ว ศาลจะมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งทำหน้าที่รวบรวมและสรุปข้อเท็จจริงเพื่อเสนอต่อศาลก็ได้แล้ว ให้ศาลแต่งตั้งตุลาการประจำคดีทำหน้าที่รวบรวม ตรวจสอบ และจัดทำสรุปข้อเท็จจริงเพื่อเสนอต่อศาล

มาตรา ๕๑ **มาตรา ๕๔** หากศาลเห็นว่าคดีใดเป็นปัญหาข้อกฎหมาย หรือมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลอาจประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยโดยไม่ทำการไต่สวนหรือยุติการไต่สวนก็ได้

ในกรณีตุลาการประจำคดีที่ศาลเห็นว่าการคดีนี้เป็นปัญหาข้อกฎหมาย หรือมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ให้เสนอสรุปข้อเท็จจริงให้ศาลวินิจฉัย ศาลออกสรุปข้อเท็จจริงเพื่อพิเคราะห์และวินิจฉัยโดยไม่ที่ศาลได้ส่วนก็ได้ (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ถ้าได้ส่วนไปครึ่งหนึ่งแล้ว ถ้าเห็นว่าพอจะวินิจฉัยได้ จะวินิจฉัยเลยได้ไหม)

————— ในกรณีตุลาการประจำคดีเห็นว่าเรื่องใดจำเป็นต้องแสวงหาหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ศาลดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานหรือสืบพยานหลักฐานที่จำเป็นโดยไม่ต้องผูกพันอยู่กับคำร้อง หนังสือ หรือพยานหลักฐานของคู่กรณี ในกรณีนี้ ศาลจะออกหมายเรียกให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ บุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นที่เสนอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยมาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหรือวัตถุ หรือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ (อนุญคร่างฯ เห็นว่า เรื่องของการออกหมายเรียก น่าจะอยู่มาตรานี้ ทั้งนี้ หาก กรธ. เห็นชอบด้วย จะต้องตัดวรรคสามของมาตรา ๒๕ ออก)

ในการกำหนดวันและเวลาที่จะให้มาตามหมายเรียกตามวรรคสองนั้น ให้พิงระลึกถึงระยะเวลาใกล้ไกล เพื่อให้ผู้ถูกเรียกมีโอกาสมาถึงตามวันเวลายกหนดในหมาย (ปรับปรุงตามแนวทางของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๕๔)

มาตรา ๕๒ มาตรา ๒๘ การได้ส่วนหนึ่งพิจารณาของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรมีความจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลมีอำนาจกำหนดคู่กรณีและบุคคล (หรือจำนวน?) ที่จะมีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้

เมื่อศาลประกาศกำหนดวันนัดได้ส่วนครั้งแรก ให้ส่งสำเนาประกาศแก่คู่กรณีไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัด ส่วนกำหนดวันนัดได้ส่วนครั้งต่อไป ให้เป็นไปตามที่ศาลกำหนด

ให้ศาลปิดประกาศกำหนดวันนัดประกาศตามวรรคสอง ให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการศาลด้วย

มาตรา ๕๒/๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๕๑ มาตรา ๒๘ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคล และหลักฐานอื่นเป็นพยานหลักฐานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ณ ที่ทำการศาล (แปลว่าอะไร) ในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

การอ้างพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานพร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นในการอ้าง และวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าว (ทำเหมือนศาลแพ่งและศาลอาญา)

ก่อนศาลมีคำวินิจฉัย คู่กรณีอาจยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้แต่ต้องไม่ซ้ำพร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

พยานหลักฐานใดที่คู่กรณีไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีระบุพยานหลักฐาน คู่กรณีไม่ขอให้นำเข้าสู่การพิเคราะห์คดีได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาตเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ควรเขียนใหม่ให้เหมาะกับระบบได้ส่วน)

มาตรา ๕๒/๒ ๒๒ เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ศาลอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนก็ได้ แต่ต้องแจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า สิบห้าวันก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน

ก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ให้คู่กรณียื่น ญัตติขีระพยานหลักฐานตามมาตรา ๒๓ วรรคสอง ต่อศาลพร้อมสำเนารายชื่พยานพยานที่ ศาลกำหนด และหากคู่กรณียื่นญัตติขีระพยานหลักฐานเพิ่มเติมต้องกระทำก่อนการตรวจ พยานหลักฐานเสร็จสิ้น

กรณียื่นญัตติขีระพยานหลักฐานเพิ่มเติม เมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคสองจะ กระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล โดยผู้ขอต้องแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สมควรทบทยถึง พยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ไม่น่าจะใช้ระบบได้สวน

มาตรา ๒๓ ในวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ให้คู่กรณีนำพยานเอกสาร พยาน วัตถุ และพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดที่อยู่ในความยึดถือหรือดูแลรักษาครอบครอง ของแต่ละฝ่ายมาแสดงต่อศาลเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสตรวจสอบพยานหลักฐานดังกล่าว หาก ฝ่ายใดไม่อาจนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาแสดงต่อศาลในวันนัดตรวจพยานหลักฐานได้ อัน เนื่องจกสภพและควมจำเป็นแห่งพยานหลักฐานนั้น ศาลอาจมีคำสั่งให้ปฏิบัติเป็นอย่งอื่น ตามควมจำเป็นและสมควรแก่กรณี (กรธ. มีข้อสังเกตว่า เขียนเท่านั้นก็น่าจะพอแล้ว)

ในวันนัดตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลหรือตุลาการประวัคคดีหรือ ตุลาการคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายสอบสวนคู่กรณีถึงควมเกี่ยวข้องข้อบังคับและควม จำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่อ้างถึง ตลอดจนควมยอมรับควมถูกต้องแท้สริมของ พยานหลักฐานหรือข้อเท็จสริมที่อีกฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้าง แล้วลงบันทึกควมพินิจควมผลคดีไว้ เมื่อเสร็จแล้วให้ศาลกำหนดวันนัดได้สวน และแจ้งให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน (กรธ. มีข้อสังเกตว่า สร้างขั้นตอนมากไป) ควรเขียนแต่เพียงว่า เมื่อศาลอยากได้สวนเพื่อให้ได้ ข้อเท็จจริงจากฝ่ายใด ก็ให้แจ้งฝ่ายนั้นมา และแจ้งให้อีกฝ่ายทราบ แล้วจะมาหรือไม่ก็ได้ และถ้าฝ่าย ใดอยากเสนออะไรก็ให้แจ้งให้ศาลทราบ ตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่ห้ามศาลที่จะอนุญาตหรือเรียก มาหลังจากนั้น

(อนุยกร่างฯ ตัดร่างเดิมมาตรา ๒๑-มาตรา ๒๓ ออก ตามข้อสังเกตของ กรธ. ที่เห็นว่า บทบัญญัติ เกี่ยวกับการยื่นญัตติขีระพยานและการตรวจพยานหลักฐานไม่เหมาะสมกับระบบได้สวน)

มาตรา ๒๔ ควรได้สวนของศาล ให้คู่กรณีชี้ควมเฉพาะประเด็นที่ศาลกำหนด และให้มีควมสืบพยานหลักฐานที่คู่กรณีไม่รับกัน (กรธ. มีข้อสังเกตว่า แล้วไม่อยากรู้หรือว่าควม จริงเป็นอย่างไร)

ถ้าเมื่อคู่กรณีทราบวันนัดไต่สวนแล้วฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันไต่สวน ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

มาตรา ๕๓ ลोकวิधिพิจารณาศาลฎีกามาดีกว่า มตรา ๒๕ ควรไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลศกหนดและสรรห้ท่แห่งที่ส่วเ็น

การไต่สวนพยานของศาลบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลสอบถามพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ก่อน ให้ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามของศาลตามที่ศาลกำหนด

เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อศาลซักถามพยานเสร็จแล้ว ศาลอาจอนุญาตให้คู่กรณีซักถามพยาน เพิ่มเติมตามประเด็นและ ในข้อเท็จจริงที่ให้การต่อศาลศกหนดไว้ก็ได้ โดยให้ ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ซักถามก่อน ตามวรรคหนึ่ง แต่ห้ามไม่ให้คู่กรณีซักถามพยานด้วย

(๑) คำถามอื่นไม่เกี่ยวกับประเด็นหรือข้อเท็จจริงแห่งคดี

(๒) คำถามที่อาจทำให้พยานต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นหมิ่นประมาทพยาน เว้นแต่คำถามเช่นนั้นเป็นข้อสาระสำคัญในอันที่จะชี้ขาดข้อพิพาท

ถ้าคู่กรณีฝ่าฝืนต่อความในวรรคสอง เมื่อศาลเห็นสมควร หรือคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งร้องคัดค้าน ให้ศาลวินิจฉัยว่าควรให้ใช้คำถามนั้นหรือไม่ (อนุยก่ร่างฯ นำแนวทางมาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๑๘)

พยานตามวรรคหนึ่งมีสิทธิได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาคดีของศาลตามข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ (นำหลักการตามมาตรา ๕๓ เดิมมากำหนดไว้)

(กรธ. มีข้อสังเกตว่า ควรกำหนดเป็นหลักการว่าการซักถามพยาน ต้องมุ่งเพื่อให้ได้

ความจริงมากกว่าการทำให้พยานตอบตามที่ผู้ถามต้องการ) **เขียนใหม่**

มาตรา ๕๔ มตรา ๒๖ ศาลอาจอนุญาตให้มีการไต่สวนพยานหลักฐานสืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาลตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอโดยใช้ระบบการประชุมทางจอภาพวิธีที่ศกนได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด

การสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาล (กรธ. มีข้อสังเกตว่าน่าจะมาจากหลักของศาลยุติธรรมที่ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล เลยกออกไปนอกห้องพิจารณาไม่ได้ สำหรับศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องยึดหลักนั้นอยู่หรือไม่ ศาลจะนั่งพิจารณากันในห้องประชุมธรรมดาที่ไม่ใช่ห้องบัลลังก์ไม่ได้หรือ) (อนุยก่ร่างตัดความในวรรคสองออก ตามข้อสังเกตของ กรธ.)

มาตรา ๖๗ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายที่อ้างพยานนั้นร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจอนุญาตกำหนดให้พยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่ต้องมาเบิก

ความ เสนอบันทึกลับที่ยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าต่อศาลตามประเด็นที่ศาลกำหนด หรือที่ศาลอนุญาตให้คู่กรณีฝ่ายที่ร้องขอกำหนดและศาลอนุญาต โดยให้ส่งต้นฉบับบันทึกถ้อย คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าต่อศาล และสำเนาแก่คู่กรณีฝ่ายอื่นทราบก่อนวันนัด สืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

คู่กรณีฝ่ายอื่นมีสิทธิคัดค้านที่ **ติตใสคัดค้าน** ข้อเท็จจริงในบันทึกถ้อยคำยืนยัน ข้อเท็จจริงหรือความเห็นดังกล่าวได้ โดยจะทำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลก่อนวันนัดสืบพยาน **ส่วนหน้าดังกล่าวในประเด็นใด ให้ทบทวนคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลก่อนวันนัดสืบพยาน** บุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นหรือมาคัดค้านด้วยวาจาในวันนัดสืบพยานดังกล่าวก็ได้ **ไม่น้อยกว่าสามวัน** **มิฉะนั้น ให้ถือว่าไม่ติตใสคัดค้าน**

ในวันสืบพยาน ให้พยานรับรองบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็น ล่วงหน้า แล้วตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของศาลและคู่กรณีฝ่ายอื่นตามประเด็นที่ศาลอนุญาตเสนอต่อ ศาลตามความในวรรคสองและศาลอนุญาต หากพยานไม่มาศาล หรือมาศาลแต่ไม่ยอมตอบข้อ ซักถาม ให้ศาลจะปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกถ้อยคำดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครอง ประโยชน์สาธารณะและการได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้น ยืนยันข้อเท็จจริงหรือ ความเห็นล่วงหน้าของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มีเหตุ จำเป็นหรือสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับฟังบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือ ความเห็นล่วงหน้าของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นก็ได้

พยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญใดยื่นบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือ ความเห็นล่วงหน้าตมวรรคหนึ่งต่อศาลแล้วขอถอนบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือ ความเห็นล่วงหน้านั้นมิได้ และเมื่อพยานนั้นยื่นบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็น ล่วงหน้าแล้ว ให้ถือว่าบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้านั้นเป็นส่วนหนึ่งของ คำเบิกความของพยาน (กรธ. มีข้อสังเกตว่า วางกฎเกณฑ์มากเกินไป จนไม่สนใจความจริงว่ามีอยู่ อย่างไร ถ้าจะเขียนเรื่องนี้ ควรเขียนเพียงว่าเมื่อส่งให้คู่กรณีดูแล้ว ถ้าไม่มีใครคัดค้านหรือต้องการ ถามเพิ่มเติม ก็ให้ใช้ได้เลย (ส่วนศาลจะฟังมากน้อยแค่ไหน ก็เป็นดุลพินิจของศาลอยู่แล้ว)

จบการพิจารณา 29 มิย 60

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายที่อ้างพยานนั้น ร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลใดหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเสนอบันทึกถ้อย คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นต่อศาลตามประเด็นที่ศาลกำหนดแทนการเบิกความโดย พยานไม่ต้องมาศาลภายในเจ็ดวันนับแต่วันทบทวนคำสั่งศาลก็ได้

ให้ศาลส่งสำเนารับบันทึกคำพยานตมวรรคหนึ่งให้คู่กรณีทราบหรือมีคำสั่งแจ้งให้ คู่กรณีมารับสำเนารับบันทึกคำพยานภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และหากคู่กรณีติตใสคัดค้าน ข้อเท็จจริงในบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นดังกล่าวในประเด็นใด ให้ทบทวนคัดค้าน

เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสามวันนับแต่วันได้รับสำเนารับที่คดีด้วยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือ
ความเห็นนั้น มิฉะนั้น ไม้ถือว่าไม่คิดใจคัดค้าน

ศาลอาจนัดให้พยานมาศาลเพื่อตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของศาล หรือของคู่กรณี
ตามประเด็นที่เสนอต่อศาลตามความในวรรคสองและศาลอนุญาต ในกรณีเช่นนี้ ถ้าพยานบุคคล
หรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่มาศาล หรือไม่มาศาลแต่ไม่ยอมตอบข้อซักถาม ไม้ศาลปฏิเสธที่จะรับ
ฟังบันทึกด้วยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็น
พยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับ
ฟังบันทึกด้วยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น
ประกอบพยานหลักฐานอื่นก็ได้ (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ม.นี้กับ ม.๖๗ เขียนรวมกันได้ และไม่ควรร
เขียนในลักษณะเอื้อระเหยจนเกินไป

(อนุญกร่างฯ ตัดร่างเดิมมาตรา ๖๗ และมาตรา ๖๘ ออก เนื่องจากเห็นว่า ศาลมี
อำนาจให้พยานมาเบิกความในศาล หรือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือความเห็นเป็นหนังสือได้ตามมาตรา ๕๑
วรรคสองแล้ว และกรณีศาลยังคงให้พยานมาเบิกความต่อศาล ศาลและคู่กรณีย่อมสามารถซักถาม
พยานได้ตามมาตรา ๕๓)

มาตรา ๕๕ **มาตรา ๖๙** ระหว่างการไต่สวนของศาล ให้ศาลบันทึกรายงาน
การพิจารณาคดีรวมไว้ในสำนวน และจัดให้คู่กรณีและพยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

การบันทึกคำเบิกความของพยาน**ในกรณีไต่สวน** ให้บันทึกการพิจารณาโดยใช้**เครื่องมือ
บันทึกเสียงและเครื่องบันทึกภาพและเสียง** หรือวิธีการอื่นตามข้อกำหนดของ**ประธาน
ศาลรัฐธรรมนูญที่ศาลกำหนด**

มาตรา ๕๖ **มาตรา ๗๒** เมื่อการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จสิ้น แกลงปิดคดีของตน
ภายในเวลาที่ศาลกำหนด**กรณีที่คู่กรณีมีสิทธิฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอให้มีการ
แถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีของตนภายในเวลาที่ศาลกำหนด ไม้ให้กระทำได้ตามที่ศาลเห็นสมควร**
กรธ. มีข้อสังเกตว่า น่าจะเขียนง่าย ๆ เพียงว่าเมื่อศาลพิจารณาจบแล้วให้ถามคู่กรณีว่าจะแถลง
หรือไม่ถ้าแถลงก็ให้มาแถลงเสียในวันที่กำหนด (นำแนวทางมาจากมาตรา ๓๙ วรรคแรก พรบ
วิาญานักการเมือง)

**ควรแถลงพร้อมเปิดคดีหรือปิดคดีของคู่กรณีต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่
ศาลเห็นสมควรให้กระทำด้วยวาจา** (ตัดออกเนื่องจากอนุญกร่างฯ กำหนดให้เป็นไปตามวรรคท้าย
แล้ว)

**ควรแถลงพร้อมเปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจาตามวรรคสอง ไม้ห้ามความตามมาตรา
๖๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม** (ตัดออกเนื่องจากอนุญกร่างฯ เป็นไปตามวรรคท้ายแล้ว)

หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาในการแถลงการณ์**เปิดคดีหรือปิดคดี** ให้เป็นไป
ตามข้อกำหนดของ**ประธานศาลรัฐธรรมนูญ**

